

Museu de l'evolució humana
Projecte de la 2a avaluació en l'àmbit
sociolingüístic de 1r d'ESO
IES Font de Sant Lluís. València

Professors participants en el projecte durant el curs 2019-2020:

- Amparo Amat Pérez
- Demelsa Cháfer Soler
- Irene García Alberola
- Carmen García Pla
- Laura Julià Gimeno
- Maria José Lucas Marí
- Maria Martínez Camarena
- Onofre Rodrigo Palomares
- Francesc Ruiz San Pascual
- Empar Talens Grau
- Salomé Tormo Palací

Redactors de l'informe:

- Amparo Amat Pérez
- Irene García Alberola
- Laura Julià Gimeno
- Maria José Lucas Marí
- Maria Martínez Camarena
- Francesc Ruiz San Pascual
- Empar Talens Grau
- Salomé Tormo Palací

Índex del projecte

- 1. Introducció: Per què treballem per projectes dins els àmbits a l'IES Font de Sant Lluís?**
- 2. Producte final: Museu de l'evolució humana. Justificació del projecte**
- 3. Les tasques del projecte. Configuració i temporalització**
- 4. Difusió del producte**
- 5. Recursos i eines TIC**
- 6. Agrupaments i organització**
- 7. Continguts, criteris d'avaluació i competències relacionats amb el desenvolupament d'aquest projecte**
- 8. Modes i instruments d'avaluació**

Annexos:

- I. Mesures de resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat**
- II. Consideracions sobre les matèries satèl·lit que enriqueixen el projecte**
- III. Continguts, criteris d'avaluació i competències relacionats amb el desenvolupament d'aquest projecte**
- IV. Elements transversals: foment de la lectura, emprenedoria, TIC i educació cívica en els projectes**
- V. El concepte d'autoria en un projecte**
- VI. Bibliografia i webgrafia útil per dissenyar i pensar projectes**

1

Introducció: Per què treballem per projectes dins els àmbits a l'IES Font de Sant Lluís?

Des del curs 2012-13, l'IES Font de Sant Lluís organitza la meitat de l'horari de tots els grups de 1r i 2n d'ESO en àmbits: l'àmbit científic i l'àmbit lingüístic i social. Les raons per les quals s'adoptà aquest canvi organitzatiu parteixen d'una constatació:

- ✓ L'alumnat del segle XXI no pot aprendre amb els mateixos supòsits que el del segle XIX.
- ✓ L'organització actual del temps escolar, amb assignatures inconnexes entre elles, de 55', es va instituir quan es va crear l'ensenyament secundari, a mitjan segle XIX, per a un alumnat molt seleccionat socialment i molt reduït quantitativament (un centre per província). Actualment, quan l'ensenyament obligatori és universal, s'ha de buscar una altra organització que s'ajuste a les necessitats de coneixement de tota la població, en un context postindustrial, on el coneixement circula lliurement a través de xarxes informàtiques.
- ✓ Els currículums, partint d'aquestes necessitats, estableixen la necessitat de centrar la seua organització en el desenvolupament de competències. Però...
- ✓ Les competències que es demana que s'ensenyen en els currículums oficials no es poden ensenyar en sessions de 55'.
- ✓ Tampoc es poden ensenyar en el format d'assignatures. L'ensenyament centrat en competències exigeix la integració dels coneixements (i, per tant, de les matèries).

Quins àmbits?

Establim els àmbits que la llei permet a través de la RESOLUCIÓ de 5 d'agost de 2012 i l'ORDRE 67/2013: el científic i matemàtic, que inclou les assignatures de Biologia i Geologia, Física i Matemàtiques, i el sociolingüístic, que inclou Geografia i Història, Valencià i Castellà. Això implica:

1. Ampliar els temps de treball a dues hores seguides en cada àmbit com a mínim.
2. Integrar les assignatures previstes en la normativa.
3. Permetre que els àmbits siguin impartits per dos o tres professors alhora.
4. Incorporar voluntaris a les sessions de treball.
5. Establir l'organització del treball per projectes i revisar la política de materials escolars.
6. Integrar l'alumnat objecte d'un ACIS en el treball grupal, sense traure'l de la seua aula.
7. Establir mecanismes de formació i comunicació del professorat que treballa en els àmbits.
8. Portar endavant els principis de la recerca en l'acció per tal de millorar les pràctiques.

Com integrar les assignatures dels àmbits?

a) L'àmbit sociolingüístic:

En l'àmbit sociolingüístic, els currículums de valencià i castellà estan integrats. Facilita molt aquesta integració el fet que és un únic professor el que s'encarrega d'impartir els continguts d'ambdues llengües. L'ensenyament dels continguts comuns a les dues llengües es fa en la llengua vehicular pròpia del programa lingüístic de què es tracte. Ens referim a aspectes com la puntuació dels textos, o d'altres conceptes i normes gramaticals que són comunes o semblants i s'ensenyen en paral·lel. Els textos orals i escrits que han de construir els alumnes es distribueixen de manera equitativa entre valencià i castellà.

Les llengües s'ensenyen, efectivament, com a instruments de comunicació en els diversos projectes que es desenvolupen en cada trimestre. L'alumnat aprèn a fer exposicions orals i escrites, treballs acadèmics, relats de creació, representacions teatrals, publicitat oral i escrita, discussions formals, etc.

La clau del treball lingüístic és la correcció dels textos orals i escrits, produïts per l'alumnat, que es fa per procediments diversos. El fonament de l'aprenentatge és la correcció i la reflexió a partir de l'error.

El centre del treball, els tòpics a desenvolupar, són els continguts de Geografia i Història.

Com a exemple, en 1r d'ESO, el projecte de la primera avaluació és elaborar una presentació oberta al públic, comparant els paràmetres relatius a situació geogràfica, clima i d'altres característiques de dos barris o districtes: el propi, de la ciutat de València i el d'una ciutat de l'hemisferi sud. En la segona avaluació, el projecte és elaborar un museu de l'evolució humana, amb objectes i plafons exposats amb realitat augmentada. En la tercera avaluació es realitza el projecte de la creació literària i la representació d'una obra de teatre centrada en l'antiguitat clàssica: una assemblea ciutadana en l'àgora de l'Atenes de Pèricles o una sessió del senat en l'època de Juli Cèsar.

Les lectures obligatòries de l'àmbit busquen també integrar els coneixements necessaris en les llengües i en Geografia i Història. Es fan dues lectures per trimestre, una en valencià i una altra en castellà¹. Han de ser clàssics adaptats, d'acord amb les orientacions de les *actuacions d'èxit*. S'hi introdueix la tècnica de les tertúlies dialògiques, modificada per l'actuació segons *cercles literaris*², entre altres treballs. Així, en el primer trimestre, les dues lectures tenen a veure amb novel·les que incloquen temes relatius a geografia i clima: en són molt útils algunes novel·les de Jules Verne. En el segon trimestre, les lectures són les pròpies dels textos clàssics que ens han sobreviscut de Mesopotàmia i Egipte. Nosaltres hem elegit l'epopeia del rei Guilgameix en una adaptació de Pere Morey (castellà) i la Bíblia, en una adaptació de Xavier Sierra (valencià). Finalment, en la 3a avaluació, les lectures són la Ilíada (en castellà) i l'Odissea (en valencià), les dues en adaptació de Jesús Cortés.

El treball sobre les lectures, per tant, està inclòs en el projecte del trimestre i les activitats encaminades a construir el producte final inclouen la lectura també com un instrument d'obtenció d'informació, a més de perseguir les finalitats pròpies de la lectura literària.

1 Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

2 Consulteu l'annex 5: Elements transversals

b) L'àmbit científic

Les **assignatures** de l'àmbit científic **s'integren a través dels projectes** que s'hi desenvolupen. Dins de l'àmbit, també **participa la matèria de Tecnologia**, col·laborant en el disseny i construcció dels estris necessaris per a les diverses tasques a realitzar. En segon, per exemple, durant el primer trimestre, es treballà el projecte *El cas del professor Július*, adaptat del treball de Pilar Etxebarria, amb el seu consentiment, per a tractar els continguts de Física i Química. A **1r d'ESO**, el **projecte** de la Primera avaluació té com a **producte final** la realització d'un **hort escolar**. Per això el projecte es diu ***Els cultius: dels bacteris a la taula***. S'hi introdueix la **tècnica** de les **tertúlies científiques**, modificada segons els *cercles literaris*. Per a les tertúlies, utilitzem textos científics de la temàtica del projecte.

També s'han realitzat **Pràctiques de laboratori** i **treballs d'investigació**, com *Els microorganismes que ens envolten*; En aquestes pràctiques s'han cultivat diferents microorganismes en plaques petri (bacteris, protozous, fongs...) En les pràctiques s'ha fet una interpretació i identificació dels cultius i, com a conseqüència s'ha produït un treball d'investigació, **exposicions orals i escrites**, **treballs acadèmics**, **discussions formals**, etc. Aquestes activitats són fonamentals en el treball dins l'àmbit científic, ja que és molt important arribar a conclusions i comunicar-les a la resta de companys.

Al llarg del curs, s'han realitzat diverses activitats de **grups interactius** tant en 1r com en 2n d'ESO.

El **foment de la lectura** és un objectiu del nostre centre, per la qual cosa és fonamental que forme part del nostre projecte. ***L'assassinat del professor de matemàtiques*** i ***La detective del ADN***, a més de diversos **articles científics**, són lectures obligatòries en 1r i 2n d'ESO, respectivament.

Integrar els continguts de les dues assignatures que formen l'àmbit científic ha sigut un objectiu del nostre treball. El **projecte es vertebrà partint** dels continguts de **Biologia**. Les **matemàtiques** són una **eina** fonamental per a comprendre i **desenvolupar el projecte**. Els alumnes han d'estudiar continguts de matemàtiques per a poder utilitzar-los en el projecte, per la qual cosa s'han d'ensenyar alguns continguts de manera explícita. Per això, dins del projecte, hem afegit allò que anomenem els **parèntesis matemàtics**.

La col·laboració del professorat dels àmbits. Els voluntaris. El material

Els dos professors –d’especialitats diferents– treballen en col·laboració continuada. El PT només trau l’alumnat de l’aula excepcionalment, quan ha d’explicar algun contingut que costa d’entendre. Habitualment, els alumnes amb ACIS treballen dins l’aula fent el tipus d’activitat adequada als seus coneixements i sempre en col·laboració amb la resta de l’alumnat.

L’aula està equipada amb armaris i tota classe de materials que faciliten l’estudi. Hem aplegat diverses enciclopèdies, llibres de text i monogràfics, i material fungible, a més d’equipar l’institut amb wifi, la qual cosa facilita que els alumnes connecten les seues pissarretes digitals a Internet.

Al voltant del 60% de l’alumnat porta la pissarreta digital cada dia a l’institut. Es visita freqüentment l’aula d’informàtica. Les parets estan plenes de recursos: principalment plafons de normes gramaticals o operacions matemàtiques, per a una consulta ràpida, elaborada pels alumnes a començament de curs, normes de presentació de documents i mapes.

Els treballs de recerca que, com hem vist, ocupen molt de temps, són guiats pels dos professors alhora. El PT assessora especialment els alumnes amb ACIS i d’altres que requereixen atenció especial. La direcció de la classe passa d’un professor a l’altre, o al PT, en funció de la naturalesa dels continguts. El professor que no dirigeix, atén l’alumnat de manera personalitzada o està a disposició del professor que dirigeix.

A més, es requereix la participació de voluntaris –pares i mares, alumnes de la Universitat Popular, estudiants, exalumnes, etc– en determinades activitats, especialment grups interactius o activitats que requereixen atenció especial d’un adult.

La participació dels pares i d’altres persones ajuda a crear un clima de participació ciutadana en la tasca educativa. En el barri, les famílies saben que són benvingudes a les activitats quotidianes. Perquè les classes estan obertes als pares que hi vulguen participar qualsevol dia, simplement comunicant-ho prèviament.

Cal esmentar també la participació dels alumnes del Màster de Professorat de Secundària de la Universitat de València, que actuen com a professors des del primer dia que comencen les seues pràctiques. Per altra banda, els seus TFM solen servir com a element per a l’avaluació de les nostres pràctiques.

2

Producte final: Museu de l'evolució humana.

Justificació del projecte

Aquest és el projecte desenvolupat durant la segona avaluació a l'IES Font de Sant Lluís, en 1r d'ESO, en el context de l'àmbit sociolingüístic, que agrupa les assignatures de Geografia i Història, Valencià i Castellà. El projecte vertebrava els continguts de l'assignatura Geografia i Història, i considera Valencià i Castellà com a instruments de comunicació de les tasques que s'hi desenvolupen. També s'introdueixen continguts d'Anglès, Francès, Música, Valors, Plàstica i Informàtica, que es treballen, dins el projecte, en el temps assignat a les assignatures referides en l'horari de 1r ESO.

Un projecte de treball comença amb una idea inicial de producte final, consensuat entre el professorat que forma l'equip de docents de l'àmbit en el nivell. En este cas, el producte final, i la consegüent selecció de tasques, va estar consensuat pel professorat que treballava en 1r d'ESO, en les assignatures de Valencià, Castellà i Geografia i Història, durant el curs 2016-2017. I s'ha anat enriquint i modificant en els cursos posteriors, amb la substitució d'uns professors per altres i amb la depuració de les tasques. Per tant, el projecte, com tots els projectes de treball es troba en evolució constant.

En concret, aquest projecte naix de la lectura d'una novel·la que ha sigut un veritable *best seller* i ha produït unes quantes seqüeles: *Wonder*, de R.J. Palacio. En un dels capítols, el protagonista participa en la creació d'un museu d'Egipte en la seua escola.

Doncs bé, aquesta lectura feu que es considerara una bona idea copiar el producte final per al projecte de la 2a avaluació, centrat en l'estudi de la Prehistòria i les primeres civilitzacions: Mesopotàmia i Egipte. Les assignatures de Valencià i Castellà serien els instruments comunicatius del producte i del procés per desenvolupar-lo.

Una discussió entre el professorat participant va acabar definint el producte: Es proposaria a l'alumnat la creació d'un museu de l'evolució humana i primeres civilitzacions, amb dues àrees: La prehistòria i Les primeres civilitzacions.

L'espai d'exposició –l'espai museístic– ha canviat al llarg dels tres anys d'experiència del projecte. En el primer curs (2016-17) es va realitzar en el saló de l'antiga casa del conserge. En els dos últims cursos s'ha realitzat en la biblioteca del centre.

Definit el producte, es va exposar la possibilitat de participació en la producció a les assignatures externes a l'àmbit: Al llarg dels tres cursos hem anat incorporant les participacions següents:

- Anglès: realitza una part dels plafons i la versió en anglès del programa de l'exposició.
- Francés: realitza una part dels plafons.
- Música: elabora lletra i música original d'inauguració de l'himne de l'exposició.
- Valors: col·labora en les tasques relacionades amb la diferenciació entre mite i ciència.
- Plàstica: col·labora en la fabricació i disseny de plafons, pintures i objectes de l'exposició.
- Informàtica: ensenya programes adequats per enllaçar objectes de l'exposició amb vídeos explicatius realitzats per l'alumnat.
- Tecnologia: col·labora en la fabricació i disseny de plafons, pintures i objectes de l'exposició.

La difusió del projecte s'anà concretant durant les reunions de l'equip de professors durant la 1a avaluació. En l'actualitat, després de quatre cursos d'experiència, la difusió va lligada al dia d'inauguració, oberta als familiars i a tot el barri, on es realitzen discursos per part de professors i alumnes, es canta l'himne de l'exposició elaborat en el projecte, es visita l'exposició, es reparteix el programa de mà, es passa una enquesta al públic i s'enregistra l'acte en vídeo per a la seua difusió en el web de l'institut. Amb el pas del temps, el projecte del museu, igual que els altres que es desenvolupen en 1r i 2n ESO, ha anat agafant tradició, de manera que els nous alumnes que s'incorporen al centre, provinents de les escoles adscrites, ja tenen assumit que en la segona avaluació crearan un museu.

3

Les tasques del projecte. Configuració i temporalització

a) Configuració de les tasques

Totes les tasques del projecte van lligades tant a la configuració del producte final com a l'aprenentatge en context dels continguts de les tres assignatures que formen l'àmbit. A més a més, totes tenen com a objectiu primordial l'assoliment de les competències clau, sempre integrades en el treball que es planteja a l'alumnat. Ara bé, no es tracta d'un conjunt de tasques estàtiques, sinó més aviat de propostes de treball que han d'adaptar-se sempre a les necessitats que es detecten en cada grup-classe i, per tant, poden canviar, variar o ampliar-se a criteri del professorat. Les tasques són de creació pròpia, és a dir, estan dissenyades i pensades pel grup de professorat que treballa als àmbits i tenen com a suport material els diversos llibres de text de referència³ així com tota una sèrie de documentals, conferències i/o articles especialitzats en el tema objecte d'estudi. A l'hora de dissenyar les tasques el professorat té en compte la potenciació de les destreses lingüístiques i comunicatives dels estudiants, així com les particularitats de l'alumnat que forma cada grup-classe. Per això les tasques es creen amb la cooperació del PT i sempre s'afegeixen tasques voluntàries per a aquells alumnes que volen ampliar els coneixements sobre el tema tractat. A més, paral·lelament al treball del projecte a l'àmbit sociolingüístic, determinades assignatures com anglès, dibuix, informàtica, música o valors treballen alguns aspectes relacionats amb la configuració del museu de l'evolució⁴.

Actualment, el conjunt de tasques que integren el projecte s'articulen al voltant d'una estructura formada per tres estadis o passos que a la vegada es divideix en dues seqüències al pas 2 (que és el que ocupa gran part de la temporalització del projecte).

³ Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

⁴ Consulteu l'annex II: Consideracions sobre les matèries satèl·lit que enriqueixen el projecte

Aquests tres passos van encapçalats per un pas previ al desenvolupament del projecte que consisteix a crear un clima de treball adient per a possibilitar un treball consensuat i grupal. Amb aquest objectiu s'ensenya a l'alumnat en què consisteix el treball cooperatiu i amb quina finalitat l'usarem a l'aula. A més a més, en aquest pas previ es configuren els grups de treball (posant especial interès en el paper o rol de cada alumne dins l'equip) i s'expliquen i es practiquen a manera d'exemple algunes de les estructures i tècniques de cooperació que es desenvoluparan en la consecució de les tasques del projecte⁵.

També ensenyem l'alumnat el funcionament de la biblioteca del centre i la disposició de les lectures (remarcant la disponibilitat de les lectures incloses al projecte). Així com l'ús de les ferramentes TIC que necessiten per desenvolupar el projecte: funcionament del correu electrònic corporatiu del centre, de l'aplicació Drive o del lloc web Aules, així com la recerca en pàgines web especialitzades, diccionaris i enciclopèdies en línia, bases de dades especialitzades o l'aprenentatge de l'emmagatzematge de la informació digital. Sempre tenint en compte el reforç de la valoració dels aspectes positius de les TIC per a la recerca i el contrast de la informació o el disseny de presentacions multimèdia.

Tot seguit desenvoluparem els tres passos del projecte:

Pas 1: Ens comboiem. Què és un projecte? De què va aquest projecte?

En aquest primer estadi s'explica al grup-classe què és un projecte, es llança el repte i es motiva l'alumnat perquè tinga curiositat i interès per descobrir els seus orígens. Amb aquesta finalitat es fa una activitat en grup d'activació d'idees prèvies per determinar quins són els seus coneixements sobre el tema objecte d'estudi i veure encerts i errors. Les conclusions d'aquesta activitat li serviran al professorat de punt de partida per iniciar el pas següent del projecte.

Pas 2: Investiguem, ens documentem, aprenem, practiquem i ens avaluem

En aquesta part del projecte el professorat orienta l'alumnat per mitjà de propostes de documentació i investigació a configurar el coneixement i la comprensió de les primeres etapes dels homínids així com de les primeres civilitzacions a Mesopotàmia i Egipte. Totes les tasques que es realitzen en aquest estadi serviran posteriorment per a la configuració final del Museu de

⁵ Consulteu el punt

⁶ Agrupaments i organització

l'evolució (a la taula de temporalització podeu veure en color roig la relació entre els continguts tractats i la creació del producte final). El conjunt de tasques i propostes de treball que es desenvolupen en aquesta fase s'aniran adaptant contínuament segons les necessitats que es detecten en cada grup-classe.

L'objecte d'investigació, documentació, aprenentatge i pràctica està centrat en l'estudi de la Prehistòria i les primeres civilitzacions: Mesopotàmia i Egipte (continguts del currículum de l'assignatura de Geografia i història). I les assignatures de Valencià i Castellà serveixen com a instruments comunicatius del producte.

Així les tasques de llengua possibiliten que l'alumne aprenga a expressar-se per mitjà d'un codi textual específic tant oral com escrit. En aquest sentit la llengua s'estudia en context perquè possibilita la realització de les tasques d'història. Bàsicament es treballa la tipologia textual, en concret aquella que possibilita la presentació de les idees o conceptes adquirits. D'aquesta forma s'ensenya a planificar i escriure, amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica, gramatical i lèxica aplicant les estratègies del procés d'escriptura i fent servir un llenguatge no discriminatori.

En concret s'ensenya i s'utilitza la tipologia textual expositiva que, tot i que pertany al currículum de 2n d'ESO, resulta absolutament imprescindible per a la consecució de tasques grupals i individuals d'exposició de les idees i els conceptes apresos. També es treballa la tipologia textual narrativa que permet a l'alumnat configurar una línia cronològica ordenada dels esdeveniments tractats a classe i en concret es desenvolupen dos gèneres narratius: el mite i la biografia. A més es treballen els textos literaris a partir de les lectures (de temàtica sempre relacionada amb els temes de Geografia i història) i els cercles literaris⁶, als quals dediquem dues sessions setmanals. En aquest sentit es practica també l'escolta activa, la comprensió, i la interpretació i l'anàlisi de tota mena de textos. Així com l'anàlisi de la informació no verbal corporal (gestos, mirada, postura, contacte físic, etc.) i paralingüística (la dicció, l'accentuació, el ritme i el to de veu).

D'altra banda, també s'aprén l'ortografia i la gramàtica a partir de les errades comeses per l'alumnat tant als textos escrits com orals. En concret en aquest projecte s'incideix en la separació sil·làbica, el reconeixement del diftong, triftong i hiat, l'aplicació de les regles generals d'accentuació, o l'ús de l'apòstrof i de la dièresi (sempre a partir de les diferències i les similituds

⁶ Consulteu l'annex V: Elements transversals

en ambdues llengües) així com l'ús de grafemes i seqüències de grafemes especials (c-q, g-gu, c-ç, g-j, t-g, t-j, b-v, h, tx-ig-x, s-ss-z) en valencià i en castellà. A més a més es treballa l'ampliació del vocabulari adient al registre formal propi dels textos expositius i narratius objecte d'estudi, així com l'ús de connectors com a mitjà per a enriquir la creació dels diferents tipus de textos per part de l'alumnat. Sempre amb el propòsit d'ensenyar l'alumnat a avaluar si el text respon a l'objectiu d'escriptura analitzant l'adequació, coherència i cohesió amb la finalitat de millorar els textos.

També s'ensenyen diferents tècniques de selecció, tractament i síntesi de la informació treballada a classe al voltant del temari de Geografia i història. Així les coses, l'alumnat aprèn a resumir, elaborar una línia del temps, o crear un esquema o mapa conceptual.

La majoria de les activitats requereixen un temps llarg i per això gran part d'elles es plantegen amb una durada de dues sessions seguides. Per a la realització de les tasques a l'aula s'utilitzen una sèrie de tècniques amb la finalitat de marcar el temps de cada activitat o la manera de treballar la tasca (individual, en parelles, en grup o en grup-classe)⁷. Generalment, les tasques segueixen l'esquema següent: documentació i/o investigació sobre un tema, assimilació i reflexió d'aquest ítem per mitjà d'una activitat de creació (sempre recolzada pels paràmetres que ofereixen les llengües) i exhibició pública d'allò après per mitjà d'una tasca individual o grupal. I, posteriorment, avaluació grupal, individual, oral o escrita per mitjà de rúbriques, exposicions orals o proves escrites (aplicant les tècniques d'avaluació, autoavaluació i/o coavaluació)⁸.

Totes les tasques tenen com a fil conductor l'aprenentatge, assimilació i reflexió de les diferents etapes de la història, així com de les destresses i habilitats que l'alumnat necessita per a ser capaç d'explicar allò après. Per tant el procés d'aprenentatge gira sempre al voltant de tasques encaminades a aquest objectiu. La majoria de les activitats proposades estan pensades per a desenvolupar-les a classe, excepte algunes tasques puntuals que requereixen un temps extra o d'altres voluntàries que enriqueixen l'aprenentatge individual segons les necessitats i les ganes d'aprendre de cada alumne. A més en el disseny de les tasques es té en compte l'agrupament i les estructures que faciliten la cooperació.

7 Consulteu el punt 6: Agrupaments i organització

8 Consulteu el punt 8: Modes i instruments d'avaluació

Les tasques es desenvolupen generalment en valencià perquè és la llengua vehicular de l'assignatura de Geografia i història, per una banda i llengua i literatura valenciana, per altra. I aproximadament un terç de les produccions escrites es fan en castellà igual com tots els continguts específics de castellà.

Dins del pas 2 del projecte trobem dues seqüències de treball (en acabar cadascuna de les seqüències hi ha una avaluació individual dels continguts apresos):

A la seqüència 1 s'hi treballen els conceptes al voltant de la prehistòria, així com les tècniques d'exposició oral i escrita (amb el tractament del vocabulari adient a l'exposició) i l'assimilació d'algunes particularitats ortogràfiques de cada llengua (la separació sil·làbica, el reconeixement del diftong, triftong i hiat, l'accentuació, i l'ús de l'apòstrof i de la dièresi en ambdues llengües). També la tipologia textual narrativa i el gènere literari del mite o la biografia. A part d'algunes tècniques de selecció i tractament de la informació com l'esquema o mapa conceptual, la línia del temps, el qüestionari o el resum.

A la segona seqüència del pas 2 s'hi treballen els conceptes al voltant de les primeres civilitzacions i s'incideix en alguns aspectes de la tipologia textual narrativa com els connectors d'ordre. I a més, s'hi introdueix un altre gènere narratiu: el dietari o blog, tant de manera teòrica com pràctica, ja que l'alumnat ha de confeccionar-ne un a partir de la temàtica de les primeres civilitzacions. D'altra banda, es tracten els continguts relatius a l'ús de grafemes i seqüències de grafemes especials (c-q, g-gu, c-ç, g-j, t-g, t-j, b-v, h, tx-ig-x, s-ss-z) tant en valencià com en castellà. També es reforcen algunes tècniques de selecció i tractament de la informació com el mapa conceptual o el qüestionari.

A la taula de temporalització del projecte hi ha diversos enllaços sobre les tasques realitzades. Tot seguit desenvoluparem dos exemples d'activitats:

La primera activitat es treballa a la seqüència 1 i es titula: [“Preparació i exposició oral d'un glossari de conceptes fonamentals sobre prehistòria i evolució.”](#) (A l'enllaç podeu veure un exemple de la tasca feta per un grup d'alumnes de 1r d'ESO)

Es tracta d'una tasca grupal i les instruccions que ha de seguir l'alumnat per desenvolupar-la són les del [següent enllaç](#).

Aquesta activitat permet desenvolupar part del contingut de Geografia i història a través del suport de les llengües, en concret de les tècniques d'exposició oral. I a més, permet al professorat enllaçar l'altra part del parèntesi lingüístic que tracta els continguts de: La separació sil·làbica, el reconeixement del diftong, triftong i hiat, i l'accentuació en ambdues llengües.

A partir de les definicions que han desenvolupat els alumnes, el professorat remarca els errors i els encerts sobre l'accentuació dels mots, en destaca la importància de saber accentuar bé les paraules i aprofita per repassar com s'accentua en valencià i en castellà a partir de la separació de síl·labes.

A l'examen escrit de la part de La prehistòria s'inclouran també qüestions pràctiques sobre la separació sil·làbica, l'accentuació, l'ús de l'apòstrof i de la dièresi en valencià i castellà i les tècniques de l'exposició oral.

El segon exemple d'activitat s'hi troba a la seqüència 2 i es titula: "Espectura d'un relat sobre la vida d'una persona egípcia". Es tracta d'una tasca individual i les instruccions que ha de seguir l'alumnat per desenvolupar-la són les del següent [enllaç](#).

Aquesta activitat permet repassar part del contingut de Geografia i història a través del suport de les llengües, en concret de la pràctica de la tipologia textual narrativa. I a més es reforçada pel treball paral·lel a l'assignatura d'anglès, on treballen el text descriptiu aprofitant també el temari de les primeres civilitzacions a Egipte⁹.

Aquesta tasca a més, permet al professorat enllaçar l'altra part del parèntesi lingüístic que tracta els continguts relatius a l'ús de grafemes i seqüències de grafemes especials (c-q, g-gu, c-ç, g-j, t-g, t-j, b-v, h, tx-ig-x, s-ss-z) tant en valencià com en castellà a partir de les errades detectades als relats de l'alumnat.

Pas 3: Configurem el museu de l'evolució: Concreció del producte

Aquest tercer pas està format per una sola seqüència que inclou les fases per a la configuració final del museu: l'elaboració dels plafons i les pintures rupestres, la creació d'objectes i maquetes relatius al tema del museu, l'espectura del programa de mà i el muntatge final del museu. En relació a l'elaboració de les pintures rupestres i la creació d'objectes i maquetes relatius al tema del museu comptem amb la col·laboració del professorat de dibuix.

⁹ Consulteu l'annex II: Consideracions sobre les matèries satèl·lit que enriqueixen el projecte

Un exemple d'activitat d'aquest tercer pas pot ser la relativa al muntatge del producte final: El museu de l'evolució titulada: [Com muntem el museu de l'institut?](#) (A l'enllaç podeu veure la temàtica de cada panell i la distribució dels panells entre els quatre grups de 1r d'ESO)

Es tracta d'una multitasca grupal i les instruccions que ha de seguir l'alumnat per desenvolupar-la es poden consultar al [ací](#).

b) Temporalització de les tasques

Tot seguit desenvoluparem la temporalització del projecte. Aquesta llegenda et permetrà seguir amb major facilitat la temporalització de les tasques.

LLEGENDA DEL SEGUIMENT PROJECTE:

	Diferents passos i seqüències que configuren el projecte.
<u>Est</u>	Estructures cooperatives ¹⁰ .
Pla	Relació entre els continguts tractats i la creació del producte final.
	Sessions que dediquem a les tertúlies literàries de les lectures.
	Tasques voluntàries per esbrinar més sobre el tema tractat.
	Tasques de configuració del producte final: <i>El museu de l'evolució</i> .

1r ESO 2a avaluació: *El Museu de l'evolució humana pas a pas*

Tasques	Sessions (55')	Avaluació
Pas 1: Ens comboiem. Què és un projecte? De què va aquest projecte?		
Llancem el repte, formulem la pregunta d'investigació i observem els coneixements previs. <u>Estructura cooperativa</u> . <u>Pensa-escriu-comparteix</u>	1 sessió	Observació

¹⁰ Consulteu el punt 6: Agrupaments i organització

Pas 2: Investiguem, ens documentem, aprenem i practiquem.		
Seqüència 1:		
<p><i>Plafons i vídeos explicatius del museu</i></p> <p>Visionat d'un documental: "La historia del mundo en dos horas"¹¹</p> <p>Selecció i tractament de la informació: Aprenentatge de la tècnica d'esquema o mapa conceptual i elaboració d'aquesta. <u>Estructura cooperativa: Mapa conceptual a 4 bandes</u></p> <p>Imatge d'elaboració d'un mapa conceptual</p>	3 sessions	Rúbrica i observació Rúbrica mapes conceptuais
<p><i>Plafons i vídeos explicatius del museu</i></p> <p>Preparació i exposició oral d'un glossari de conceptes fonamentals sobre prehistòria i evolució. <u>Rols cooperatius</u>. A cada grup se li reparteix una sèrie de conceptes fonamentals que hauran d'exposar amb suport documental</p> <p>Exemple de treball grupal glossari</p> <p>Parèntesi lingüístic: tècniques d'exposició oral. La separació sil·làbica, el reconeixement del diftong, triftong i hiat, i l'accentuació en ambdues llengües</p>	4 sessions Casa	Rúbrica i observació coavaluació Rúbrica presentació diapositives Rúbrica exposició oral
<p><i>Plafons i vídeos explicatius del museu</i></p> <p>Aprenem a fer una línia del temps: elaboració línia temps pròpia. Elaboració línia temps de la història. Elaboració de la línia del temps de la prehistòria. <u>Estructura cooperativa: 1-2-4</u></p> <p>Exemple treball línia del temps</p>	3 sessions	Rúbrica i observació Rúbrica línia del temps
<p>Lectura <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i> Tertúlia <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i></p>	Casa 2 sessions	Rúbrica i observació
<p><i>Plafons i vídeos explicatius del museu</i></p> <p>Mite i ciència: evolucionisme i creacionisme. Lectura i exposició oral de mites¹² <u>Estructura cooperativa: Lectura compartida</u></p> <p>Parèntesi lingüístic: Els textos narratius. El mite com a gènere literari</p> <p>Elaboració d'un mapa conceptual com a avaluació de la teoria sobre el text narratiu</p>	4 sessions	Rúbrica exposició oral i observació coavaluació

11 Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

12 Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

Tasca voluntària: Lectura de l'article sobre les característiques del coneixement científic i elaboració d'un esquema	Casa	Rúbrica text expositiu i observació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu</i> Visionat d'un documental "Evolución: el nacimiento de la humanidad" ¹³ i elaboració d'una línia del temps	2 sessions	Rúbrica línia del temps i observació
Lectura <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i> Tertúlia <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i>	Casa 2 sessions	Rúbrica i observació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu. Objectes de l'exposició</i> Visionat d'un documental "La odisea de la especie (1 y 2)" ¹⁴ . Activitats pre visionat i post visionat . Estructura cooperativa: Savi i escriba Parèntesi lingüístic: Estudi i comprensió del vocabulari especialitzat propi d'un text expositiu Exemple mapa conceptual text expositiu	6 sessions	Rúbrica treball cooperatiu i mapa conceptual. Observació
Tasca voluntària: Estudi del llibre "Evolución" ¹⁵ i elaboració d'un esquema	Casa	Rúbrica text expositiu i observació
Tasca voluntària: Investigació sobre la mort de Lucy a partir de dos articles periodístics ¹⁶	Casa	Rúbrica i observació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu. Objectes de l'exposició</i> Descobriments del treball de l'arqueòleg: Conferència d'un arqueòleg, presa d'apuntes i elaboració de preguntes al ponent Selecció i tractament de la informació: Tècniques d'elaboració d'un qüestionari	2 sessions	Rúbrica i observació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu</i> Conèixer el treball de l'arqueòleg: Elaboració de la biografia d'un arqueòleg destacat i exposició oral. Selecció i tractament de la informació: Tècniques d'elaboració d'una biografia i exemple d'un text narratiu Parèntesi lingüístic: l'ús de l'apòstrof i de la dièresi (en les dues llengües)	2 sessions	Rúbrica text expositiu Rúbrica exposició oral i observació
Lectura <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i>	Casa	Rúbrica i

13 Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

14 Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

15 Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

16 Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

Tertúlia <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i>	2 sessions	observació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu</i> Grups interactius: Què és l'èsser humà? Què serà de l'èsser humà? ¹⁷	2 sessions	Observació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu. Objectes de l'exposició</i> El paleolític: L'etapa més llarga de la prehistòria. Explicació i concreció d'allò après per mitjà d'una graella-resum. (A partir del llibre de text) ¹⁸ Aprentatge de la tècnica del resum i elaboració d'aquest	2 sessions	Rúbrica per avaluar el resum i observació
Tasca voluntària: Investigació de la desaparició del neandertal a partir de la lectura d'articles periodístics	Casa	Rúbrica i observació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu. Objectes de l'exposició</i> Visionat del documental "La odisea de la Especie 3" sobre neolític i Edat dels metalls. Elaboració d'un esquema del contingut	4 sessions	Rúbrica per avaluar esquemes i observació
Lectura <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i> Tertúlia <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i>	Casa 2 sessions	Rúbrica i observació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu. Objectes de l'exposició</i> Elaboració d'un mapa conceptual de La prehistòria. <i>Estructura cooperativa: Estructura cooperativa: Mapa conceptual a 4 bandes.</i> Revisió del mapa conceptual	casa 1 sessió	Rúbrica i observació
Tasca voluntària: Elaborar un mapa de conceptes amb una ferramenta TIC: Cmaptools ¹⁹ .	casa	Rúbrica del mapa de conceptes i observació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu. Objectes de l'exposició</i> Visita guiada al museu de prehistòria, qüestionari Reportatge fotogràfic de la visita	act.compl (4 sessions)	Observació
Reflexió d'allò après: Què he de saber abans de l'examen?	1 sessió	Autoavaluació
Exemple prova escrita amb material Exemple prova adaptada	1 sessió	Prova objectiva
Exemple prova escrita sense material	1 sessió	Prova objectiva
Seqüència 2:		

17 Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

18 Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

19 Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

<i>Plafons i vídeos explicatius del museu. Objectes de l'exposició</i> Dibuix i reflexió oral sobre les primeres civilitzacions		1 sessió	Observació
Lectura <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i> Tertúlia <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i>		Casa 2 sessions	Rúbrica i observació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu. Objectes de l'exposició</i> Investigació de les primeres civilitzacions. <u>Tècnica cooperativa: Grups d'experts</u> per investigar una civilització i confecció d'un blog		5 sessions	Rúbrica treball cooperatiu i observació i coavaluació
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu. Objectes de l'exposició</i> Espectura d'un relat sobre la vida d'un xiquet egipci Els connectors temporals i d'ordre als textos narratius		Casa	Rúbrica narració
Parèntesi lingüístic: L'ús de grafemes i seqüències de grafemes especials (c-q, g-gu, c-ç, g-j, t-g, t-j, b-v, h, tx-ig-x, s-ss-z) en valencià i en castellà		2 sessions	Rúbrica i observació
Tasca voluntària: Visionat de documentals recomanats i respondre un qüestionari senzill (Fitxa tècnica, temàtica, conclusions personals postvisionat)		Casa	Anàlisi dels documents presentats.
<i>Plafons i vídeos explicatius del museu. Objectes de l'exposició</i> Elaboració d'un mapa conceptual del tema Primeres civilitzacions del llibre de text. Ferramenta TIC: Cmaptools Revisió del mapa conceptual		Casa 1 sessió	Rúbrica del mapa conceptual i observació
Lectura sobre la <i>Bíblia</i> Tertúlia sobre la <i>Bíblia</i>		Casa 2 sessions	Rúbrica i observació
Prova escrita amb material Examen adaptat		1 sessió	Prova objectiva
Prova escrita sense material		1 sessió	Prova objectiva
Pas 3: Configurem el museu de l'evolució. (Concreció del producte)			
Producte museu:	Lectura d'instruccions Repartiment de temes per grups-classe i grups de treball	1 sessió	Rúbrica i observació
Lectura <i>Bíblia</i> Tertúlia de la <i>Bíblia</i>		Casa 2 sessions	Rúbrica i observació
	Elaboració dels plafons	6 sessions	Rúbrica i observació

Lectura <i>Bíblia</i> Tertúlia de la <i>Bíblia</i>		Casa 2 sessions	Rúbrica observació	i
	Elaboració guió del vídeo, tot seguint el model adjunt	4 sessions	Rúbrica observació	i
	Enregistrament i muntatge del vídeo amb QR al plafó	2 sessions	Rúbrica observació	i
	Reproducció i reinterpretació en gran format de models de pintures rupestres de diferents estils Exemple 1 , Exemple 2 , Exemple 3 , Exemple 4 (El procés de recreació dels models de pintures rupestres ha estat exposat com a bona pràctica educativa en el Pla de Gestió de l'Art Rupestre a la Comunitat valenciana)	2 sessions	Rúbrica observació	i
Lectura <i>Bíblia</i> Tertúlia de la <i>Bíblia</i>		Casa 2 sessions	Rúbrica observació	i
	Creació d'objectes i maquetes relatius al tema del museu S'usa paper maixé i pasta ceràmica, seguint les indicacions següents	6 sessions Plàstica	Rúbrica observació	i
	Muntatge del museu	2 sessions	Rúbrica observació	i
Difusió del producte	Elaboració invitació famílies Inauguració del museu Programa de mà Full d'avaluació per al públic Estrena de l'Himne dels homínids	1 sessió	Observació Autoavaluació C oavaluació	
		Música		

4

Difusió del producte

L'element motivador principal del treball d'alumnes i professors és la difusió del producte final. En aquest cas, el producte *Museu de l'evolució humana*.

En els quatre cursos de difusió del projecte, el model que s'ha seguit ha estat:

1. Elaboració d'invitació a les famílies en grups cooperatius, seguint el model de "Saluda".
2. Redacció de missatges de correu electrònic en grups cooperatius (rol relacions públiques) a institucions, entitats i famílies: Associacions de veïns de Quatre carreres, Taleia, Perifèria, Xaloc, centres adscrits, centres de Secundària de la Xarxa Sud, Junta Municipal de Russafa, Universitat Popular Quatre Carreres, Regidoria Educació Ajuntament de València, escoles del barri (CEIP Magisteri Espanyol, CEIP Pràctiques I CEIP San Luis Gonzaga).
3. Acte de presentació, al voltant de trenta minuts, en dues parts, dins la SUM:
 - a) Discursos de la direcció, d'un professor representant de l'equip de professorat d'àmbits de 1r ESO i d'un representant de l'alumnat d'aquest nivell.
 - b) Estrena de l'himne original, compost per l'alumnat de 1r ESO, per a la inauguració (vegeu detalls en Annex II).
 - c) Tall de la cinta per part de la direcció, situada en el corredor d'accés a la Biblioteca, seu temporal del *Museu de l'evolució humana* durant les tres últimes edicions.
 - d) Lliurament del [full d'avaluació](#) als visitants, amb indicacions que, després d'omplir-se, es diposita a la safata situada a l'efecte.
 - e) Visita guiada per alumnes voluntaris.
 - f) Aperitiu per a tots els visitants, alumnat i professorat participant.

g) En dies posteriors, es reserva un temps de les sessions de classe, o de la tutoria, a revisar les opinions expressades en els fulls d'avaluació.

5

Recursos i eines TIC

Per a desenvolupar el projecte, hem necessitat els recursos següents:

a) Participació de persones:

- Els dos professors titulars de l'àmbit
- La PT
- Voluntaris: cinc persones —majoritàriament familiars d'alumnes— per a la realització dels grups interactius
- Dos voluntaris per dirigir la creació d'objectes
- Quatre estudiants en pràctiques del Màster de Professorat de Secundària

b) Material imprés:

- Monografies, com
 - ~ ROBERTS, Alice (2018): *Evolución: la historia de la humanidad*. Madrid: Akal.
 - ~ Panini Books *Mitologies* Col·lecció Imatge, Descuberta del món.
 - ~ Panini Books *Civilitzacions antigues* Col·lecció Imatge, Descuberta del món.
- Llibres de text:
 - ~ *Literatura i comunicació/ Gramàtica* Francesc Ruiz Tabarca
 - ~ DDAA (2011): *Lengua y Literatura 1 ESO*. Madrid: Anaya
 - ~ DDAA (2015): *Geografía i Història 1r ESO*. Barcelona: Vicens Vives.
 - ~ *Ciències socials geografia i història*. Projecte Gea-Clio. NauLlibres. Actualització 2018.

- Material elaborat pels equips de professors, detallat en l'exposició de les tasques.
- Documentals:
 - ~ *La historia del mundo en dos horas* (2017): Louis C. Tarantino i Douglas -G. Cohen (1h 27min)
 - ~ *La Odisea de la especie 1*(2014): Ramon Colom i Juan Carlos de la Hoz (1h 29min)
 - ~ *La Odisea de la especie 3* (2014): Ramon Colom i Juan Carlos de la Hoz (1h 29min)
- Articles científics sobre evolució, homínids i primeres civilitzacions:
 - ~ NACIONAL GEOGRAFIC (2016): *Lucy, la Australopithecus que murió al caerse de un árbol*. <https://www.nationalgeographic.com.es/ciencia/actualidad/lucy-australopithecus-murio-caerse-arbol_10632/5> [Consulta: 20 de maig de 2020]
- Lectures detallades en Annex IV: Elements transversals: Foment de la lectura, Emprenedoria, TIC i Educació cívica, en els projectes.

c) Material de modelat: ingredients per a fer paper maixé, incloent-hi una batedora de cuina, pintures, sobretot de color roig i d'altres pintures per a manualitats, pintures en esprai, pinzells per a tots els alumnes, armaris adequats per a emmagatzemar, pasta ceràmica, fusta i suro.

També hem usat les eines TIC següents:

- ✓ [Cronòmetre en línia](#)
- ✓ Processadors de textos per a diferents activitats
- ✓ Elaboració mapes conceptuals: *CmapTools*. <https://cmap.ihmc.us/>
- ✓ Presentacions per a elaborar plafons
- ✓ Programa Aurasma i/o creadors de QR per enllaçar els objectes i pintures del museu amb els vídeos explicatius
- ✓ Càmeres de telèfon mòbil per enregistrar els vídeos explicatius
- ✓ Editors de vídeo per a l'elaboració de vídeos explicatius

6

Agrupaments i organització

L'agrupament de l'alumnat i l'organització de l'aula als àmbits és fonamental. Seguirem diversos agrupaments en funció de l'activitat, tot i que la formació de grups als àmbits és fonamental. S'entrena i s'ajuda a l'alumnat a aprendre a treballar de forma cooperativa, ja que considerem que aquesta és la clau per a desenvolupar un projecte i per tal de garantir un aprenentatge ple. A més també s'agruparà a l'alumnat i s'organitzarà l'aula seguint les indicacions de les actuacions d'èxit un exemple són els [grups interactius](#).

Des de la Llei 14/1970 de 4 d'agost General d'Educació, que va introduir per primera vegada el treball en grups, s'ha anat perfeccionant el treball cooperatiu i reflexionant sobre els errors més freqüents que se solen cometre:

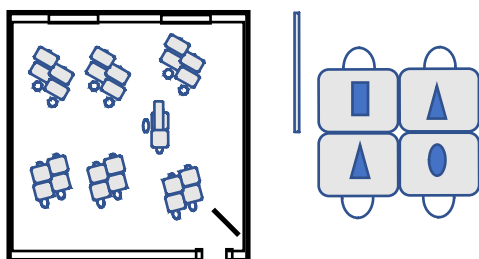
1. No preparar l'alumnat per al treball cooperatiu donant per descomptat que han de saber com fer-ho per art de màgia.
2. Mida del grup massa gran.
3. No gestionar la formació dels grups, deixant-ho a l'elecció de l'alumnat.
4. No ensenyar els alumnes les estratègies d'interacció apropiades, no fer activitats cooperatives amb suficient freqüència per tal que l'alumnat desenvolupi habilitats.
5. No vincular el producte final com un objectiu de grup.
6. No donar importància al poder de les relacions positives entre companys per tal d'aconseguir els objectius del projecte.
7. No supervisar els grups amb atenció durant les sessions de treball.
8. Donar notes col·lectives freqüentment.

Per tal de solucionar aquests errors, el docent cal que es formi i s'entrene en aprenentatge cooperatiu i segueixca unes pautes que li garantisquen l'èxit en la implantació d'aquest mètode de treball. D'aquesta manera destaquen una sèrie de fases que cal seguir en la implantació d'aquest model.

Fase 1: L'agrupació de l'alumnat.

Hem de definir amb quins grups treballarem. Per a això, el docent ha de prendre una sèrie de decisions sobre sis aspectes:

- Heterogeneïtat davant homogeneïtat
- El nombre de membres del grup ha d'estar entre 3 i 5. Assenyalant que el grup de 4 és el més equilibrat.
- La durada d'un grup ha d'estar entre un mes i mig i el trimestre.
- La distribució de l'alumnat en el grup seguint el criteri d'heterogeneïtat: un alumne capaç de donar ajuda, un més necessitat i dos que tenen unes capacitats mitjanes segons els criteris establerts. També s'hi poden barrejar amb altres criteris (gènere, nivell d'integració, motivació...)
- Una disposició de l'aula efectiva: La disposició d'espiga.

- La col·locació de l'alumnat dins del grup seguint la distribució de l'alumnat en grup: l'alumne més capaç de donar ajuda es col·loca en diagonal respecte a l'alumne més necessitat.

Fase 2: El context de cooperació

Per cooperar cal crear un context de cooperació amb accions que posen el treball conjunt al servei de l'aprenentatge. Per això crearem unes normes consensuades i uns rols que contribuiran a l'autogestió dels grups. Aquestes es treballaran a les sessions de tutoria, ja que es faran servir per part de tot el professorat del grup i sobretot en els àmbits. Treballar-ho a tutoria és fonamental

per vertebrar bé el treball cooperatiu: es tractaran unes normes consensuades, els rols de cooperació...

Normes consensuades amb l'alumnat: un senyal de silenci

1. Alce la mà.
2. Estic en silenci.
3. Em prepare per escoltar.
4. Em centre totalment en el professorat.
5. Faig el senyal als altres companys que no s'han adonat.

Norma consensuada: Gestió del temps

La gestió del temps en les activitats és fonamental. Per això el docent pot fer ús d'un [cronòmetre en línia²⁰](#), que al mateix temps estiga projectat a l'aula. Quan es planteja una activitat (ja siga individual o grupal) es consensua amb l'alumnat el temps necessari per a la seua realització, s'inicia el cronòmetre i quan aquest acabe l'aula ha de guardar silenci com si del senyal de silenci es tractara.

Norma consensuada: Descans cerebral

Sovint passa que observem que el nostre alumnat porta molta estona assegut i la seua atenció ha baixat (recordem que podem tindre fins a tres sessions seguides) per això realitzem descansos cerebrals. Són jocs, activitats curtes que impliquen moviment i solen durar màxim 2 minuts. Exemples: ballar, fer mímica, estiraments... Una vegada realitzats es torna a la tasca com si eixe moment de descans mai haguera passat.

Concepte de rols de cooperació

Per treballar en grup cal una assignació de rols. Per això se li dona a l'alumnat unes pautes sobre els diferents tipus de rols que farem servir i que seran rotatoris. En una sessió de tutoria cada grup confeccionarà les seues targetes amb els següents ítems: [Informació + imatge il·lustrativa](#).

Per a un correcte funcionament d'aquests rols han de canviar quinzenalment perquè tots els alumnes treballen des de tots els rols. Cal valorar si aquests rols són adequats depenent de la

²⁰ Consulteu el punt 5: Recursos i eines TIC

fesomia dels grups i la mida (ja que pot ser que tots els grups no tinguen el mateix nombre de membres, quan això passa es poden ajuntar dos rols en un).

Fase 3: Disseny de tasques cooperatives

Per tal de dissenyar les tasques del projecte es tenen en compte aquests patrons perquè la seua execució siga de forma cooperativa:

1. Tasques que impliquen treball grupal	Els alumnes treballen en grup tot el temps.
2. Tasques que impliquen treball grupal + treball individual	Els alumnes comencen treballant en grup per a finalitzar treballant sols.
3. Tasques que impliquen treball individual + treball en grup	Comencen treballant sols per a acabar contrastant d'una forma grupal el que han fet
4. Tasques que impliquen treball individual	Els alumnes treballen individualment però tenen al suport del grup per a realitzar alguna consulta de manera immediata

Segons cada patró, el nivell d'ajuda dins del grup serà diferent, per això cal ser conscient de l'ajuda que necessiten els membres del grup per tal de dissenyar les tasques cooperatives.

Després de les primeres actuacions en l'aprenentatge cooperatiu, els docents s'enfronten a casos en els quals no tots els components de l'equip treballen de la mateixa manera, unes vegades uns s'aprofiten del treball d'uns altres i unes altres en els quals hi ha alumnes que no els interessa treballar amb uns altres, de potser un nivell inferior, perquè creuen que no els necessiten. Per tant, s'arriba a la conclusió, que el treball cooperatiu no és formar un grup i ordenar una tasca. Apareix aleshores, la noció de tres condicions perquè la cooperació funcione: la denominada tria cooperativa: participació equitativa, responsabilitat individual i interdependència positiva.

Fase 4: Programar seqüències didàctiques

Per tal de programar les seqüències didàctiques de forma cooperativa el docent disposa d'unes ferramentes per a introduir la cooperació que s'està fent a l'aula: les anomenades estructures simples de Spencer Kagan i les estructures complexes. Al punt 3 Tasques del projecte, configuració i temporalització aquestes apareixen subratllades en cada activitat plantejada, [ací](#) les podeu consultar seguint l'ordre del projecte.

Fase 5: Avaluació de la cooperació. Es troba desenvolupat a l'apartat 8 modes i instruments d'avaluació.

7

Continguts, criteris d'avaluació i competències relacionats amb el desenvolupament d'aquest projecte

Com hem destacat anteriorment, totes les tasques del projecte tenen com a objectiu primordial l'assoliment de les competències clau, sempre integrades en el treball que es planteja a l'alumnat. A més, les tasques estan plantejades per treballar una selecció de continguts de les tres assignatures que formen l'àmbit i poden ser avaluades a partir dels criteris d'avaluació establerts al decret 87/2015. A [l'annex III: continguts, criteris d'avaluació i competències relacionats amb el desenvolupament d'aquest projecte](#) els trobarem desenvolupats per assignatures i per blocs.

8

Modes i instruments d'avaluació

Avaluació del procés

La metodologia de treball més adequada per tal de construir coneixement des de la pràctica és la que es coneix com a *recerca en l'acció*. Aquesta metodologia ja compta amb certa tradició en la recerca educativa al nostre país.

La recerca en l'acció és un terme encunyat i desenvolupat per Kurt Lewin en diferents recerques (Lewin, 1973). Actualment s'utilitza amb diversos enfocaments i perspectives, dependent de la temàtica que s'aborda.

Suposa entendre l'ensenyança com un procés d'investigació, un procés de contínua recerca.

Comporta entendre l'ofici docent, integrant la reflexió i el treball intel·lectual en l'anàlisi de les experiències que es realitzen, com un element essencial del que constitueix la pròpia activitat educativa.

Els problemes guien l'acció, però el més important en la investigació –acció és l'exploració reflexiva que el professional fa de la seua pràctica, no tant per la seua contribució a la resolució de problemes, com per la seua capacitat perquè cada professional reflexione sobre la seua pròpia pràctica, la planifique i siga capaç d'introduir millores progressives. En general, la recerca en l'acció cooperativa constitueix una via de reflexió sistemàtica sobre la pràctica a fi d'optimitzar els processos d'ensenyança–aprenentatge. Es caracteritza entre altres qüestions per ser un procés que com assenyalen Kemmis i MacTaggart (1988):

- Es construeix des de i per a la pràctica

- Pretén millorar la pràctica a través de la seua transformació, alhora que procura comprendre-la
- Demanda la participació dels subjectes en la millora de les seues pròpies pràctiques
- Exigeix una actuació grupal per la qual els subjectes implicats col·laboren coordinadament en totes les fases del procés d'investigació
- Implica la realització d'anàlisi crítica de les situacions
- Es configura com una espiral de cicles de planificació, acció, observació i reflexió
- No es pot reduir a l'aula, perquè la pràctica docent tampoc està limitada ni reduïda a ella. Investigar ens porta a canviar la forma d'entendre la pràctica: què donem per assolit, què qüestionem, què ens pareix natural o inevitable (o per damunt de les nostres possibilitats o responsabilitats), i què ens pareix discutible i necessari transformar, i en què ens sentim compromesos
- És una forma per la qual el professorat pot reconstruir el seu coneixement professional com a part del procés de constitució de discursos públics units a la pràctica, i els seus problemes i necessitats
- No pot ser mai una tasca individual. Ha de ser, al contrari, un treball cooperatiu. Qualsevol tasca d'investigació requereix un context social d'intercanvi, discussió i contrastació. Aquest tipus de contextos és el que fa possible l'elaboració i reconstrucció d'un coneixement professional no privat i secret, sinó en diàleg amb altres veus i amb altres coneixements
- És una tasca que consumeix temps, perquè el consumeix la discussió amb col·legues, la planificació conjunta de tasques, la recerca d'informació i la seua anàlisi

En resum, el procés de recerca és el següent:

- 1) Diagnòstic i reconeixement de la situació inicial.
- 2) Desenvolupament d'un pla d'acció, críticament informat, per a millorar allò que ja està passant.
- 3) Actuació per a posar el pla en pràctica i l'observació dels seus efectes en el context on es produeix.
- 4) La reflexió entorn dels efectes com a base per a una nova planificació.

L'avaluació del treball de l'alumnat

Es realitza a través de la valoració dels diferents treballs i activitats que es realitzen en el projecte. Per això hem construït una col·lecció de rúbriques per valorar exposicions orals, treballs escrits, quadern de l'alumnat, representacions teatrals, confecció d'objectes, entrevistes a tercers, documentals, presentacions, tertúlies, etc.

També mantenim els exàmens tradicionals individuals i col·lectius centrats en la valoració de coneixements relatius a les normes ortogràfiques, d'accentuació, apostrofació o dièresi o sobre la pràctica de les diferents tipologies textuais o els conceptes relatius a les diferents etapes de la Prehistòria i les primeres civilitzacions.

Els criteris públics d'avaluació de l'àmbit sociolingüístic els pots consular [ací](#).

En l'exposició de les tasques del projecte ja hem enllaçat les diferents rúbriques i proves usades. [Ací es pot consultar recull de rúbriques i fulls de seguiment del treball cooperatiu.](#)

Annexos

I: Mesures de resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat

L'educació actualment advoca per una escola inclusiva que compregui a tot l'alumnat per igual, independentment de la seva situació social, econòmica i cognitiva. En l'àmbit de l'educació formal, la inclusió suposa una adaptació del sistema als alumnes i no dels alumnes al sistema, com s'ha fet fins ara. Els centres educatius hem de treballar en la nostra cultura de la inclusió i tindre en compte a tota la comunitat educativa.

Des de l'IES FONT DE SANT LLUÍS donem resposta educativa a la inclusió i al procés d'ensenyament-aprenentatge mitjançant àmbits d'aprenentatge i dins d'ells tenen cabuda diferents tipus de metodologies que donen resposta a la diversitat de l'alumnat. Una de les metodologies que utilitzem dins i que està sent efectiva és el treball per àmbits i dins d'ells el ABP (Aprenentatge Basat en Projectes).

Aspectes curriculars, organitzatius i metodològics per a la inclusió de l'alumnat amb NEE o que necessiten reforç en un moment determinat.

Aspectes curriculars

Com actuem els especialistes de pedagogia terapèutica i la resta de professorat front al repte de mostrar un currículum motivador?

- ✓ Partint d'una pregunta motivadora que acaba amb un producte final, revisem la programació didàctica que ens porta a aqueix producte final juntament amb l'especialista de pedagogia i d'ací extraïem els objectius i criteris d'avaluació que aplicarem en les nostres programacions d'aula per a l'alumnat amb NEE. Els objectius i continguts no són diferents però sí que eliminem o afegim algun contingut necessari per a poder aconseguir la meta final del projecte.
- ✓ Dins de cada projecte no es tenen en compte simplement resultats basats en la intel·ligència lingüística o matemàtica. Els projectes donen cabuda a tindre en compte les

intel·ligències múltiples de Gardner. Un producte final dona llibertat a l'alumne a plantejar de quina manera pot expressar el seu resultat final. El tindre en compte els diferents tipus d'intel·ligència afavoreix a l'alumnat amb NEE, que potser no pot expressar un contingut de manera oral o memorística però sí que pot redactar-lo, dibuixar o expressar-se més fàcilment amb les TIC. L'ABP ens permet aquest tipus d'avaluació.

- ✓ Les eines que s'utilitzen per a avaluar.

L'aprenentatge per àmbits i les metodologies que hem utilitzat dins d'ells, afavoreixen l'avaluació de l'alumnat amb NEE. Ens permet utilitzar eines d'avaluació diferents i que l'alumne pose a prova les seues destreses en camps o àrees que habitualment no se'ls permet en els models d'ensenyaments tradicionals. Podem avaluar a través de murals, exposicions, entrevistes, fotografies, dibuixos...

Els alumnes amb NEE se'ls pot donar **material adaptat** com és el cas de les **tertúlies dialògiques** i participar-hi com un alumne més, distribuint-les mateixes funcions que a la resta (annex). L'avaluació serà respecte a aquest material adaptat. Les **rúbriques** que emprem per avaluar l'alumnat poden ser en la majoria dels casos exactament les mateixes però potser quedant-nos en els primers nivells de complexitat.

Aspectes organitzatius i metodològics

Els aspectes organitzatius i metodològics que ens faciliten la inclusió de l'alumnat en un treball per àmbits com realitzem a l'IES FONT DE SANT LLUIS són els següents:

→ CO-ENSENYAMENT

Dos o tres professors, incloent l'especialista en pedagogia terapèutica, treballen junts en una mateixa classe.

Com ens organitzem?

1.1 ENSENYAMENT PARAL·LEL

Mateix contingut ahora en dos grups.

Es treballa el mateix contingut en dos grups iguals. L'especialista en pedagogia terapèutica acompanya a un professor en un dels grups, oferint més ajuda als alumnes amb NEE i adaptant els continguts a les seves necessitats educatives per poder arribar a un mateix objectiu, però potser en un altre nivell d'aprenentatge.

Aquest tipus d'ensenyament l'hem utilitzat en nombroses ocasions que hem hagut de treballar a l'aula d'informàtica, desdoblant la classe en dos grups per poder atendre millor al nostre alumnat.

Diferent contingut en cada grup i després es canvia un grup per un altre.

De vegades en un mateix tram horari hem d'utilitzar no només l'espai de la classe, també passadissos, biblioteca... Aquesta ocupació de diferents espais és necessària en un aprenentatge basat en projectes. L'especialista en pedagogia terapèutica atén el grup que en aquell moment s'inclouen alumnes amb NEE i els dirigeix en el seu aprenentatge i realització de l'activitat.

1.2 ENSENYAMENT ALTERNATIU

Un determinat contingut, explicació, forma de treballar pot no haver quedat clar o necessitar aquest grup d'alumnes una explicació per part de l'especialista de PT o un altre professor. S'atén en el mateix moment i dins de la **mateixa classe** a aquest **grup d'alumnes que necessita reforç**, en aquests **grups reduïts** es troben els alumnes amb NEE. L'objectiu pot ser el mateix però en un nivell adaptat a l'alumne.

1.3. GRUPS COOPERATIUS

L'aprenentatge cooperatiu contribueix directament en l'atenció a la diversitat de la inclusió. Amb aquesta metodologia de treball es redueixen les diferències entre l'alumnat més avantatjat i els menys. S'observa una millora en la tendència de l'aprenentatge tradicional entre l'alumnat més avantatjat i una millora molt per damunt del que aconseguix el sistema tradicional entre l'alumnat amb més dificultats.

El treball cooperatiu fomenta que tots aporten en funció de les seves possibilitats, habilitats i capacitats. És per això la millor manera d'atendre a l'alumnat amb NEE.

Es realitza primerament una revisió d'activitats i se li assigna als alumnes amb NEE, les activitats que ells saben que poden realitzar i de la manera més efectiva que es puguin efectuar... Pintant,

parlant mitjançant d'ordinador...

Aquestes diferents estratègies d'agrupaments ens permet prestar més guia i suport als alumnes amb NEE sense que ells se senten exclosos.

DISTRIBUCIÓ HORÀRIA ESPECIALISTA PEDAGOGIA TERAPÈUTICA

Per a planificar un ús efectiu del recurs de l'especialista de Pedagogia Terapèutica convé agrupar a l'alumnat amb NEE en el menor nombre de classes possibles. D'aquesta manera l'especialista en PT pot estar una major quantitat d'hores en un àmbit i planificar i ajudar en el treball dels alumnes amb NEE. Nosaltres en l'IES FONT SANT LLUÍS acordarem com a poc 3 hores en l'àmbit sociolingüístic i tres hores en l'àmbit científic per cada grup-classe.

II: Consideracions sobre les matèries satèl·lit que enriqueixen el projecte

Com contribueixen les matèries artístiques en els àmbits?

Històricament s'han utilitzat les matèries artístiques com a eines d'assoliment de continguts i per a realitzar tasques creatives, qui no recorda les cançonetes infantils que ens feien recordar els dies de la setmana o aquells cercles de color que ens explicaven els colors primaris i secundaris?

Doncs si aprofitem els ingredients que ens ofereixen la música i les arts plàstiques, amb la creativitat innata de l'ésser humà i un poc d'organització per part del professorat, ens trobem amb col·laboracions que permeten treballar continguts d'altres matèries.

El quadríviem és el currículum secundari descrit per Plató a *La República*, consistia en aritmètica, geometria, astronomia i música. Ja Plató li donava la importància que molts li neguen hui en dia.

La música com a llenguatge ens permet treballar camps de coneixements diversos, des de la matèria de música, treballem les llengües, (valencià, castellà, anglés...), la Biologia (el cos humà: l'aparell fonador), les Matemàtiques (Pitàgores, relació 1:1, 2:1, 3:2, el ritme), la física (acústica, el so i les seues qualitats), els Valors Ètics i Filosofia (Estètica de la música), Història (Història de la música), en definitiva és una matèria perfecta per poder donar suport als àmbits.

ACTIVITAT DE MÚSICA PER AL PROJECTE DEL MUSEU DE PREHISTÒRIA DE 1r ESO

Tasques	Sessions (55')	Avaluació
Llancem el repte, "COMPOSEM UNA CANÇÓ?" Què necessitem? : tema, lletra, música. TEMA : L'EVOLUCIÓ DELS HOMÍNIDS	1 sessió	Observació
LA LLETRA		
Una vegada treballada la graella dels homínids a l'àmbit, a l'aula de música fem la lletra de la cançó. En grups de quatre o cinc alumnes, hem de triar la forma i l'estructura. Decidim fer versos octosíl·labs amb rima lliure i comencem a escriure versos.	1 sessió	Observació
L'estructura de la cançó és tornada i estrofa, la tornada estarà formada per tres versos que es repetiran intercalant les estrofes. Les estrofes estaran formades per quatre versos que canviaran la lletra a cada estrofa. La tornada té un tema general sobre els homínids, mentre les estrofes tracten l'evolució dels homínids i les seues característiques més notables. Es trien entre tots els versos que més ens agraden.	2 sessions	Rúbrica, Resultat de la lletra. S'avaluarà la creativitat i el treball cooperatiu.
LA MÚSICA		
Expliquem els acords triades de tònica (I), subdominant (IV) i dominant (V). Fem activitats amb acords.	1 sessió	Rúbrica i observació
Treballem la composició de motius amb les notes dels acords.	1 sessió	Rúbrica i observació
Expliquem recursos d'harmonia com el "floreo" i les notes de pas. Fem activitats per practicar i consolidar els "floreos" i les notes de pas.	1 sessió	Rúbrica i observació
Comencen a compondre semifrases musicals amb els acords que hem après, utilitzant el llenguatge musical que coneixen. Componen la melodia a partir dels acords utilitzant notes de pas i "floreos".	3 sessions	Rúbrica i observació S'avaluarà la creativitat i el treball

		cooperatiu.
Una vegada composta la música, s'adapta la lletra a la música i comprovem que tot està al lloc o cal fer algun canvi. Repartim instruments a l'alumnat i decidim qui toca i qui canta. I posem títol a la cançó.	1 sessió	Observació. S'avaluarà la creativitat i el treball cooperatiu.
LA INTERPRETACIÓ		
Assagem la música (melodia i acompanyament). Afegim la lletra	3 sessions	Rúbrica i observació Creativitat i el treball cooperatiu.
Assagem amb els altres grups	3 sessions	Observació Creativitat i el treball cooperatiu.
Interpretem la nostra obra en la inauguració del museu.	1 sessions	Observació Creativitat i el treball cooperatiu.

Podeu consultar la lletra de la cançó [ací](#).

Enllaç al [Vídeo Inauguració Museu](#) de l'estrena de la cançó.

Com contribueix la segona llengua estrangera (anglès), en els àmbits?

El tractament integrat de llengües (TIL) és una proposta metodològica basada en l'enfocament comunicatiu de l'ensenyament i l'aprenentatge de les diverses llengües curriculars que s'imparteixen en un centre educatiu. Aquest enfocament es pot aplicar a l'aula de 1r ESO treballant els continguts d'aprenentatge lingüístic propis de cada una de les tres llengües (valencià, castellà i anglès) focalitzant tant els trets específics com els distintius de cadascuna. Aquesta proposta intenta estimular la reflexió metalingüística conscient per part de l'alumnat mitjançant el contrast entre formes lingüístiques que són similars i d'altres que són diferents. L'objectiu final és aconseguir, mitjançant la comparació, un aprenentatge profund de les tres llengües. Una

avantatge important és que dins del currículum de 1r d'ESO, l'assignatura d'anglès té una distribució horària de 4 hores setmanals, addicionals a les 7 hores de l'àmbit sociolingüístic.

A més a més, el tractament integrat de llengües i continguts (TILC), metodologia que es refereix a l'ensenyament dels continguts del currículum mitjançant una llengua diferent de l'habitual s'ha desenvolupat en aquest projecte amb l'alumnat de 1r ESO, aprenent en anglès part dels continguts d'Història, concretament d'Egipte.

La col·laboració amb l'àmbit sociolingüístic d'aquest projecte parteix de la unitat 4 del llibre Pulse 1 (editorial MacMillan) que treballa el camp lèxic de la roba, els punts gramaticals del 'present continu' i la morfologia i sintaxi dels adjectius, punts gramaticals que es contextualitzen amb el text descriptiu. Consulteu bloc de Continguts que es treballen [ací](#).

Tasques	Sessions (55')	Avaluació
Pas 1: Investiguem, ens documentem i aprenem.		
<p>Understanding Ancient Egypt You are living in Ancient Egypt. Do you believe in god? Find the information in the web. Ancient Egyptian Mythology</p> <p>Oral reading. Classwork.</p>	2 sessions	Observació Guia
Pas 2: Practiquem.		
<p>Identifying Gods and Goddesses worksheet (homework)</p> <p><i>Who is who?</i> → Elecció dels personatges i formació d'equips (Carnival Parade) Oral description → auxiliar de conversa (Teamwork)</p> <p>Morfologia i sintaxi dels adjectius. Comparació amb el valencià i el castellà. Trets distintius → concordança/ordre</p> <p>Text descriptiu 1 → personatges de l'Antic Egipte Writing → characters description, use of present continuous tense, have got, there is/there are and</p>	5 sessions	Rúbrica i observació Rúbrica exposició oral i observació Observació Guia Rúbrica expressió escrita i

descriptive adjectives. What are they wearing? Text descriptiu 2 → alumnat 1r ESO carnestoltes Writing → students in Carnival: description. Pronoun references and verb agreement: What am I wearing? What is she wearing? What are we wearing? What are they wearing?		observació Rúbrica expressió escrita i observació
Pas 3: Exposem el projecte al museu.	1 sessió	
Elaboració del producte final per a l'exhibició al museu de la Prehistòria Project → Comparative description (Egyptian characters versus students/teachers)		

III: Continguts, criteris d'avaluació i competències relacionats amb el desenvolupament d'aquest projecte

Consultar [ací](#) continguts, criteris d'avaluació i competències relacionades amb el desenvolupament del projecte Museu de l'Evolució. _

IV: Elements transversals: foment de la lectura, emprenedoria, TIC i educació cívica en els projectes

A) Foment de la lectura

Aquest tema transversal és el més pròxim a la nostra àrea i són moltes les eines de les quals es disposen per a poder treballar-ho. El foment de la lectura té com a eix vertebrador en la nostra programació les sis lectures grupals que es treballaran al llarg de totes les UDI a partir de les tertúlies literàries dialògiques. Treballem sempre dues lectures per trimestre, una en castellà i una altra en valencià i els llibres es trien tenint en compte el contingut de socials. En el cas del projecte explicat, les dues lectures són adaptacions d'obres literàries produïdes en la Mesopotàmia i l'Egipte estudiats per l'alumnat, que aporten els seus elements culturals i ideològics essencials.

	1r ESO	
	Castellà	Valencià
1r trim.	STEVENSON, Robert Luois (2011): <i>La isla del tesoro</i> . Madrid: Grupo Anaya.	VERNE, Jules (2015): <i>Viatge al centre de la Terra</i> . Barcelona: La Galera.
2n trim.	MOREY, Pere (1992): <i>El rey Gilgamesh y el maestro republicano</i> . Lleida: Milenio.	Xavier Sierra (2001): <i>Bíblia</i> . València: Edicions 3 i 4.
3r trim.	HOMER (adaptació Jesús Cortés 2011): <i>La Ilíada</i> . València: Bromera.	HOMER (adaptació Jesús Cortés 2011): <i>L'Odisea</i> . València: Bromera.

Treballem els llibres mitjançant els cercles literaris. Adaptats de la didàctica de l'anglès (*reading circles*), els cercles literaris constitueixen una dinàmica de lectura cooperativa. La lectura es treballa amb tot el grup classe a la vegada i cada membre té assignat un rol que anirà canviant a cada sessió. Els cercles literaris es poden aplicar de manera estratègica per part de totes les assignatures lingüístiques del centre com a mesura de Tractament Integrat de Llengües (TIL) i també es pot adaptar a les matèries no lingüístiques. En el nostre cas els cercles literaris, a més, ens serveixen per a avaluar el treball de la lectura de cada alumne i substitueixen, per tant, el clàssic examen de lectura.

Els principals avantatges d'aquesta dinàmica són els següents:

- Lectura intensiva i enriquidora que millora la comprensió lectora (es tracta, pràcticament, d'un comentari de text col·lectiu)
- Serveix d'ús de funcions cognitives superiors com ara, comparar, relacionar, inferir, deduir, etc...
- S'adapta a un enfocament competencial
- Es treballa la interacció oral, especialment important per a llengües que manquen de contextos d'ús (com ara el valencià en la nostra zona)
- Es treballen les quatre habilitats lingüístiques: es llig per a escriure sobre el que s'ha llegit, i es parla i s'escolta per a comunicar el que s'ha escrit

- Millora la motivació en potenciar la iniciativa, l'autonomia i les estratègies personals de l'alumnat
- És adaptable a assignatures no lingüístiques
- Millora la integració de l'alumnat
- Apropa el contingut del llibre a l'alumnat
- Fomenta i desenvolupa una actitud d'estima per la lectura

La dinàmica que se segueix als Cercles literaris és la següent:

Dividim les tertúlies per capítols (normalment fem quatre tertúlies de cada llibre de lectura) i en cadascuna d'aquestes els alumnes desenvolupen un rol diferent per tal de treballar el llibre des de perspectives diverses. Aquests són els rols que es treballen:

1. **Moderador/a:** La tasca és ajudar els companys a parlar sobre les grans idees de la lectura i compartir els seus rols.
2. **Sintetitzador/a:** Aquest rol es basa en resumir els capítols assignats a eixa tertúlia. La tertúlia del grup comença amb el resum sobre les idees clau, els aspectes més destacats i la idea general de la lectura.
3. **Enriquidor/a de vocabulari:** El rol consisteix en anotar i investigar sobre els mots desconeguts o interessants dels capítols llegits i posteriorment explicar-los als companys durant la tertúlia.
4. **Connector/a:** El treball és trobar connexions entre el llibre i el món exterior. Això vol dir connectar la lectura amb la vida real, per exemple als fets que han succeït al centre educatiu, al barri o fins i tot a esdeveniments semblants que han passat a altres llocs i èpoques.
5. **Localitzador/a:** El rol consisteix en buscar informació dels llocs que apareixen durant la lectura. Es tracta de descriure cada paràmetre amb detall, ja siga en paraules o amb un mapa d'acció o un diagrama (una eina TIC molt útil és l'ús del google maps).
6. **Passatgista:** El treball és proposar a la resta del grup quins són els fragments més destacats del text i les raons que han conduït l'alumnat a eixa conclusió. També es pot escollir aquell passatge que resulte particularment entretingut, interessant o inspirador.
7. **Investigador/a:** El rol consisteix en buscar informació extra d'algun aspecte del llibre. Es tracta de desenterrar alguna informació de fons sobre qualsevol tema relacionat amb el llibre.

Quan considerem que la lectura individual necessita una guia per mantenir i centrar l'atenció de l'alumnat, usem un qüestionari-guia de lectura. En el cas de les dues lectures del projecte, els qüestionari-guia de lectura són el enllaçats:

[El rey Gilgamesh y el maestro republicano](#)

[Bíblia](#)

B) TIC

L'ús de mitjans audiovisuals és fonamental per al desenvolupament de la nostra matèria. Aquests apareixen mitjançant la presència del curs de diverses activitats d'elaboració pròpia, com Audacity, MovieMaker, Thinglink, Preci, Kahoot, etc.

A més, l'eix vertebrador dels àmbits és el AULES, on es penja tot el contingut que han de tindre a l'abast, com també les activitats que han de fer.

C) Emprenedoria

Aquest element transversal recull el conjunt de mesures necessàries per a fomentar activitats en les quals l'alumnat pugui afermar el seu esperit emprenedor a partir d'aptituds com la creativitat, autonomia, iniciativa, treball en equip i la confiança en un mateix. Es fomenta en totes les sessions que el docent presente una actitud proactiva i mostre constància per a aconseguir els objectius proposats. Això es treballa, sobretot, mitjançant la consecució del projecte trimestral.

D) Educació cívica

Aquest element transversal cerca que l'alumnat prengui consciència de la seua vinculació amb la societat. Treballem des d'estudis lingüístics i literaris, perquè tots dos abasten una gran varietat de textos i experiències d'aprenentatge que els permeten reflexionar sobre valors i temes actuals. Així mateix, es considera prioritari el diàleg com a vehicle cap al respecte perquè siga el mitjà de prevenció i resolució pacífica de conflictes, tant en l'àmbit escolar com en el seu entorn.

V: El concepte d'autoria en un projecte

Quan parlem de projectes de treball en educació, la pregunta que sorgeix quan s'ha de comunicar el seu contingut a l'exterior, és la relativa a l'autoria.

El projecte naix en setembre del curs 2016-2017. La idea inicial és de dos professors. La resta de professors de l'equip, a través de diferents processos, la van fent seua i la van adaptant a les seues classes. En els cursos següents, alguns professors són substituïts per altres, que assumeixen el projecte i el van sotmetent a variacions per trobar-s'hi còmodes. I, així, fins avui. El projecte ha anat adoptant diferents matisos i versions en funció de les mans diverses que l'han modelat, i també, en funció de les discussions respecte a l'enfocament de les tasques i del producte final. El que presentem ací és una de les possibles versions del projecte. Hem deixat de banda diferents tasques que, per qüestió d'eficiència, hem descartat.

Hem de tenir en compte que el treball per projectes té com a virtut el fet de requerir la discussió i l'enriquiment mutu del professorat que hi participa. I, també, la incorporació dels punts de vista i les accions de l'alumnat quan realitza les tasques del projecte i elabora el producte final. Implica fer confluïr múltiples intel·ligències que fan créixer el projecte indefinidament. Quan les tasques previstes es porten a la pràctica adquireixen sentit i obrin nous enfocaments no previstos inicialment pel professorat. La reflexió compartida sobre el replantejament continu de les activitats i processos és l'essència de la recerca en l'acció com a motor de perfecció de la pràctica. Segurament, en algun moment, es trobarà, en l'esdevenir dels cursos, un producte final alternatiu que implicarà un nou projecte. I tornarem a començar.

Per tant, de qui és l'autoria? Doncs considerem que és una autoria compartida per tot el professorat —titular, en comissió de servei, interí, substitut, o en pràctiques— i l'alumnat que ha participat activament, intervenint i manipulant el projecte en cooperació amb la resta, des del curs 2016-17 fins avui. I considerem que la institució que li dona cobertura és qui ha de figurar com a promotora, sense cap efecte legal: IES Font de Sant Lluís. En el moment de redactar aquest treball, el professorat indicat al començament és qui consensua el projecte desenvolupat durant aquest curs i que ara es presenta.

VI: Bibliografia i webgrafia útil per dissenyar i pensar projectes

ABBAS, Yavar *El nacimiento de la humanidad* (2018): (43 min).

ACEITUNO, David (2017): "Profesores tenemos problemas. Devolvamos al aula los desafíos de la historia", *El ABP en la enseñanza de la historia*. Barcelona: Graó, p-4-6.

CAPGIREM L'ESO Xarxa d'Instituts i professors d'Educació Secundària que busquen formes alternatives d'organització <https://sites.google.com/view/capgirem/inici>

Consulta el 22/05/2020

CONNECTA 13 <https://conecta13.com/>

CUESTA, Raimundo (1997): *Sociogénesis de una disciplina escolar*. Barcelona: Pomares-Corredor.

DARLING-HAMMOND, Linda (2001). *El derecho de aprender. Crear buenas escuelas para todos*. Barcelona: Ariel.

DOMÍNGUEZ, J. (1986). Enseñar a comprender el pasado histórico: conceptos y "empatía". *Infancia y Aprendizaje*, 34, 1-21.

ESCRIBANO, A. i DEL VALLE, A. (Coords.) (2008). *El aprendizaje basado en problemas: una propuesta metodológica en educación superior*. Madrid: Narcea.

ESCUDERO, Juan Manuel (2012): "La educación inclusiva, una cuestión de derecho", *Educatio Siglo XXI*. Múrcia: Revistas UM, p. 109-128

ESCUDERO, J. M. (2005). Fracaso escolar, exclusión educativa: ¿De qué se excluye y cómo?. *Revista Profesorado. Currículum y Formación del Profesorado*, 9 (1). Recuperat de <https://recyt.fecyt.es/index.php/profesorado/article/view/42394/24323>

GENERALITAT DE CATALUNYA. XARXA DE COMPETÈNCIES BÀSIQUES *L'aprenentatge per projectes: aprenentatge autèntic*

<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1-RBxafnnemVITQjnlgTL6inm9SJU91JJ>

Consulta el 22/05/2020

GIMENO, Jose (1989): "Proyectos curriculares. ¿Posibilidad al alcance de los profesores?", *Cuadernos de Pedagogía*. Madrid: Wolters Kluwer, p. 14-18.

KAGAN, Spencer i Miguel (2013): *Kagan Cooperative Learning*: Kagan.

MAESTRO, P. (1987). *Historia. Propuesta de proyecto curricular para un primer ciclo de enseñanza secundaria 12-16*. Valencia: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.

MARTÍ, Félix (1934) *Ensayos del método de proyectos*. Madrid: Publicaciones de la Revista de Pedagogía.

ORTS, Marta (2011). *L'aprenentatge basat en problemes (ABP). De la teoria a la pràctica: una experiència amb un grup nombrós d'estudiants*. Barcelona: Graó.

PINK, Billy *Evolución: El nacimiento de la humanidad* (2018): Billy Pink (43 minuts)

PUJOLÀS, Pere (2004): *Aprender juntos alumnos diferentes*. Barcelona: Octaedro.

SÁINZ, Fernando (1933) *El método de proyectos*. Madrid: Publicaciones de la Revista de Pedagogía.

TORP, L., SEGE, S. (1998). *El aprendizaje basado en problemas. Desde el jardín de infantes hasta el final de la escuela secundaria*. Virginia: Amorrortu Editores, S.A.

TORRES, Jurjo (1989): "El currículum globalizado o integrado y la enseñanza reflexiva", *Cuadernos de Pedagogía*. Madrid: Wolters Kluwer, p. 8-13.

VERGARA, Juan José. (2015). *Aprendo porque quiero. El aprendizaje basado en proyectos (ABP), paso a paso*. Madrid: Ediciones SM.